כאן להשיאו אשה. פי׳ מיוחסת מד׳ אמהות [6] דאי משום [5] ישראלית לא צריך להיות בחזקת כשר דבלאו הכי מותר בישראלית כדאמר בעלמא (יבמות דף מה.) גבי עובד כוכבים הנולד מעובד כוכבים הבא על בת ישראל דאמרי׳ ליה זיל גלי לו נסיב בת מינך אלמא משמע דבמקום שאין מכירין אותו נותנין לו ישראלית ומותר לישאנה: **עד היכן היא בבל.** פי׳ בקונטרס לפי הענין נראה שבבל היתה בין שני נהרות גדולים הללו חדקל ופרת זה מן המזרח וזה מן המערב [a] ובאין ומושכין מן הדרוס לצפון וסופו של פרת שופך בחדקל [b] כל זה יש ללמוד מכאן ארץ ישראל בדרומה של בבל דכתיב מצפון תפתח הרעה אלמא דבבל מצפון ופרת יורד מארץ ישראל לבבל דכדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבא [c] פרת שמימיו היו רבין ומלאים על שפתיו [d] וקא בעי גמרא מה שבין שתי הנהרות פשיטא לן דבבל הוא אבל משפת חדקל ומבחוץ עד היכן מתפשט רוחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ור״ת פי׳ [e] שנהר פרת היה בא ומושך מן הצפון לדרום שהרי נהר פרת בא מקדמת עדן [f] וגן עדן הוא מצפון של עולם [g] וארץ ישראל לדרום ופרת בא מעדן והיה מושך מצפון לדרום והא דאמר מיטרא במערבא סהדא רבא פרת דמשמע דמושך מדרוס לצפון י״ל דה״ק שהמים של פרת רבים כל כך שיחזרו המים למקום שבאו דהיינו מדרוס לצפון [7]: להך

כאן להשיאו אשה כאן להוציא אשה מידו אמר רב יוסף כל שסיחתו [h] בבבל משיאין לו אשה והאידנא דאיכא רמאי חיישינן זעירי הוה קא מישתמיט מיניה דר׳ יוחנן דהוה אמר ליה נסיב ברתי יומא חד הוו קאזלי באורחא מטו [i] לעורקמא דמיא ארכביה לר׳ יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה א״ל אורייתן כשרה בנתין לא כשרן מאי דעתיך אילימא מדתנן עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי [2] אטו כהני לויי וישראלי כולהו סליקו כי היכי דאישתיור מהני אישתיור נמי מהני אישתמיטתיה הא דאמר [3] ר״א לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקייה ועלה עולא איקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה חזייה לרב יצחק בריה דרב יהודה דגדל ולא נסיב א״ל מאי טעמא לא קא מנסיב ליה מר איתתא לבריה א״ל מי ידענא מהיכא אנסיב אמר ליה אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דילמא מהנך דכתיב [7] [1] נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה [4] וכי תימא [5] עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר [6] ודילמא מהנך דכתיב בהו [2] השוכבים על מטות שן וסרוחים על [7] ערסותם [8] ואמר רבי יוסי בר׳ חנינא אלו בני אדם המשתינים מים בפני מטותיהם ערומים [9] ומגדף בה ר׳ אבהו א״ה היינו דכתיב [3] לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינים מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא אמר ר׳ אבהו אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ומדביקין מטותיהם זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה ומסריחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלהם אמר ליה היכי נעביד אמר ליה זיל בתר שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מנייהו דקדים ושתיק אמרי [8] האי מיוחם טפי [9] אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא איני והא איקלע רב [1] (לבי בר שפי חלא) ובדק בהו מאי לאו ביחסותא לא בשתיקותא הכי קאמר להו בדוקו אי שתקי אי לא שתקי אמר רב יהודה אמר רב [2] אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה שמץ פסול יש באחד מהן ואין מניחין [3] אותו לידבק אחד בחבירו אמר ר׳ יהושע בן לוי [4] אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחברתה א״ר פפא סבא משמיה דרב בבל בריאה מישון מיתה [5] מדי חולה עילם גוססת ומה בין חולין לגוססין [6] רוב חולין לחיים [7] רוב גוססים למיתה עד היכן היא בבל רב אמר עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני לעיל בדיגלת עד היכא רב אמר עד בגדא ואוונא ושמואל אמר עד מושכני ולא מושכני בכלל והאמר [8] רבי חייא בר אבא אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא עד מושכני ומושכני בכלל לתחתית בדיגלת עד היכא אמר רב שמואל עד אפמייא תתאה תרתי אפמייא הויין חדא עיליתא וחדא תתייתא חדא כשירה וחדא פסולה ובין חדא לחדא פרסה וקא קפדי אהדדי ואפילו נורא לא מושלי אהדדי וסימניך דפסולתא הא דמישתעיא מישנית לעיל בפרת עד היכא רב אמר עד אקרא דתולבקני ושמואל אמר עד גישרא דבי פרת ור׳ יוחנן אמר עד מעברת דגיזמא לייט [9] אביי ואיתימא רב יוסף אדרב אדרב לייט אדשמואל לא לייט אלא לייט אדרב וכ״ש אדשמואל ואב״א לעולם אדרב לייט אדשמואל לא לייט וגישרא דבי פרת לתתאיה הוה קאי והאידנא

להשיאו אשה. סתמא בעי בדיקה: **להוציא ממנו אשה.** שנשא כבר מסתמא לא מפקינן: **כל שסיחתו בבבל.** שמספר בלשון אנשי בבל משיאין לו אשה דמחזקינן ליה מבבל: **דאיכא רמאי.** שמלמדים שיחת בבל להחזיקו במיוחסים: **דהוה אמר ליה.** רבי יוחנן: **נסיב ברתאי.** ולא היה חפץ בה מפני שהיא מארץ ישראל והוא היה מבבל: **אורייתן כשירה ברתין לא כשירה.** תלמידי אתה ותורתי כשירה לך ובתי אינך חפץ: **מאי דעתך.** שאתה מחזיק [6] בבבל במיוחסים לתנן (לעיל דף סט.) עשרה יוחסין כו׳ וסבור אתה שעלו כל הפסולין: **מהיכא נסיבנא.** איזו אשה מיוחסת: **זיל בתר שתיקותא.** [5] שאל לך משפחה שתקנית שסתם בני מריבה הם פסולין שמתוך פסולן שהיו פורשים מהם נטרו איבה והחזיקו במריבה ומיוחסת דבבל היינו שתיקותא מתוך שהם שתקנים הוחזקו במיוחסים א״כ הבא לבדוק בבבל אינו בודק אלא [6] בשתיקה לבדוק בשתקנים: **לבי בר שפי חלא.** שם האיש [7] שופה חומץ כמו השופה יין לחבירו (ב״מ דף ס.): **ואין מניחין אותו.** מן השמים לידבק בחבירו לכך הטילו מן השמים מריבה ביניהן: **בריאה.** מיוחסת ונקייה: **מפה.** ממזרים גמורים כולם: **חולה.** רובם כשרים ומיעוטן פסולין כחולים הללו שרובן לחיים: **גוססת.** רובן פסולין ומיעוטן כשרין: **עד היכן היא בבבל.** ליתם: **עד נהר עזק עד נהר יואני.** לפי הענין נראה שבבבל בין שני נהרות גדולים חדקל ופרת מלעיעים אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומושכין מן הדרוס לצפון וסופו של פרת שופך בחדקל כל זה יש ללמוד מכאן. ארץ ישראל בדרומה של בבל דכתיב (ירמיה ח) מצפון תפתח הרעה כלומר בבל בצפון [8] ופרת יורד מארץ ישראל לבבל דכדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבה פרת. וקא בעי גמרא מה שבין ב׳ הנהרות פשיטא לן דבבל היא אלא משפת חדקל ולחוץ עד היכן מתפשט רחבה של בבבל אמר רב עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני: **לעיל בדיגלת עד היכן.** למדנו רחבה שבין שני הנהרות ועוד להלן מחדקל עד נהר עזק וגריכין לידע ארכה כמה: **לעיל בדיגלת.** לך דרוס עד היכן: **עד בגדא ואוונא.** מקומות הם סמוכות זה לזה וחדקל מפסיק ביניהן: **ושמואל.** מוסיף בארכה לדרוס עד מושכני: **לגולה.** פומבדיתא קרוי גולה בראש השנה (דף כג.): **לתחתית בדיגלת עד היכן.** [9] לצפון ועל שפת חדקל במזרחה של בבל עד היכן אורכה משוך לצפון: **תתאה.** התחתונה לפי שהיים היו זו עליונה וזו תחתונה דרך משיכת הנהר ויחוס של בבל עד התחתונה ולא היא בכלל: **חדא כשירה.** העליונה: **וחדא פסולה.** התחתונה: **ואפי׳ נורא לא מושלי אהדדי.** כדי שלא יהו רגילים אצלם שלא להתחתן בם: **דפסולתא הא דמשתעיא מישנית.** וסימן זה יהא בידך שלא תטעה אי זו פסולה הך דמשתעי בלשון מישן שהיא קרובה למישן ואמר לעיל מישן מיתה: **בפרת.** על שפת פרת במערבה של בבל עד היכן ארכה משוך לדרום: **עד גישרא דפרת.** שמואל היה מוסיף: **לייט.** כל שיסמוך על זה שאין יחוסה של בבבל משוך כל כך: **אדשמואל לא לייט.** בתמיה והרי הוא מוסיף: **אדשמואל לא לייט.** דכי אמרה שמואל למילתיה פותח היה ולא מוסיף ובימי שמואל היה הגשר למטה מאקרא דתולבקני: והאידנא

עין משפט נר מצוה

כב א טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ד בהג״ה:
כג ב ג מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל״ז טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ב:

תורה אור השלם

1. נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה:
איכה ה יא
2. הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וְסֹרְחִים עַל עַרְשׂוֹתָם וְאֹכְלִים כָּרִים מִצֹּאן וַעֲגָלִים מִתּוֹךְ מַרְבֵּק:
עמוס ו ד
3. לָכֵן עַתָּה יִגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים וְסָר מִרְזַח סְרוּחִים: עמוס ו ז

מסורת הש״ס

א) [לעיל סט:], ב) [בכתי״ב לעיל מה:], ג) [נדה מה.], ד) [יבמות כג. מה.], ה) [לע״ל ערשתם], ו) שבת סב:, ח) [ע״ז לה. מג. סנהדרין ג: מ:], ט) [לע״ל אמר רב מיוחסתא דבבל היינו שתיקותא כן הוא בס״ת], י) [גי׳ הערוך לפי שיטת פי׳ הס משפחה], כ) [בכת״י ודפו״ר אותן], כל״ל. (רש״ש). ולפנינו כרש״ל אלא שהרש״ל מוחק תיבת אחד, ולפנינו לא נמחק], ל) [עי׳ לעיל מט: וברש״י שם ד״ה מטה עזות וד״ה תשעה נטלה משון], מ) [נ״ב קנג: גיטין כח.], נ) [גיטין כח. שבועות לב. לז: ערכין יח.], ס) [לקמן עב. ע״ש], ע) לעיל לג: וש״נ, פ) [בדפו״ר ודפו״ז וע״י: בבלן], צ) [בדפו״ר: ושל], ק) [״בשתיקה לבדוק״ ליתא בע״י], ר) [בע״י וטוף: שפי חלא], ש) [נ״ב כה ע״ב], ת) [בדפו״ר: לגל לפון], א) [עי׳ משנה לקמן עו ע״א], ב) [בדפו״ר: ישראל. ועי׳ מהרש״א], ג) [לע״ל רבה, וכן בסוה״ד. (רש״ל)], ד) [בספר היטר סימן קנח], ה) [בראשית כ, י - יד], ו) [וע׳ היטיב תוס׳ ב״ב פד. ד״ה בלפרא ותוס׳ בכורות נה: ד״ה מטרא], ז) [בלע״ל עח ע״ב],

גליון הש״ם

גמ׳ וב״ת נוי ועבד כו׳. לעיל סח ע״ב לקמן עה ע״ב יבמות מה ע״א סח ע״ב: שם ודילמא מהנך. עיין מהרש״א בח״א יבמות ז) דף כג ע״א:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ שסיחתו בבבל:

מוסף תוספות

א. פרת מן המערב וחידקל מן המזרח. תוס׳ רשב״י. ב. ולהכי לא בעי לתחת בפרת עד היכא לפי שנופל בחדקל ובבל מושכת עוד למטה הימנו עד אמפייא תתיתא. שם. ג. פרת מעיד בדבר שהוא יורד מארץ ישראל לבבל וגדל ממי הגשמים ויודעין בני בבל שירדו גשמים בהרי אר״י ושמחים על אחיהם. רש״י שבת סו ע״ב. ד. שהיו מכירים שירדו הגשמים לאר״י ע״י שחזור פרת לאחוריו ע״י גדולתו באר״י מתוך הגשמים. תוס׳ שבת שם.